

Warszawa, dn. 30 sierpnia 2023 r.

Recenzent: dr hab. Bartosz Jakubczak, prof. UMFC

Dziedzina: Sztuki

Dyscyplina artystyczna: Sztuki muzyczne

Uniwersytet Muzyczny Fryderyka Chopina

ul. Okólnik 2, 00-368 Warszawa

e-mail: bartosz.jakubczak@chopin.edu.pl

Recenzja pracy doktorskiej Pana mgr. Błażeja Musiałczyka

Zleceniodawca recenzji

Akademia Muzyczna im. Stanisława Moniuszki w Gdańsku, Rada Dyscypliny Artystycznej, pismo z dnia 07.06.2023 roku, zlecenie podjęte w związku z Uchwałą Senatu Akademii Muzycznej im. Stanisława Moniuszki w Gdańsku nr 89/2023 z dnia 22.05.2023 roku, na podstawie art. 14 ust. 2 pkt. 2 Ustawy z dnia 14 marca 2003 roku *o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki* w zw. z art. 179 ust. 1 ustawy z dnia 3 lipca 2018 roku *Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*, powierzającą mi rolę recenzenta rozprawy doktorskiej w przewodzie doktorskim Pana mgr. Błażeja Musiałczyka. Przewód doktorski został wszczęty w dniu 29.04.2019 roku Uchwałą Rady Wydziału Instrumentalnego Akademii Muzycznej im. Stanisława Moniuszki w Gdańsku (Uchwała nr 114/2018-2019).

OCENA PRACY DOKTORSKIEJ

Praca doktorska mgr. Błażeja Musiałczyka pod tytułem *Formotwórcza rola tematu B-A-C-H w wybranych utworach literatury organowej Ferencza Liszta, Maxa Regera i Sigfrida Karga-Elerta. Analiza porównawcza w aspekcie wykonawczym* składa się z dzieła artystycznego zarejestrowanego na nośniku elektronicznym (pendrive) wraz z jego opisem.

Ocena dzieła artystycznego

Na dzieło artystyczne składają się następujące utwory:

1. Franz Liszt – *Präludium und Fuge über B-A-C-H*
2. Max Reger – *Phantasie und Fuge über B-A-C-H* op. 46
3. Sigfrid Karg-Elert – *Introduktion, Passacaglia und Fuge über B-A-C-H* op. 150

Nagranie zrealizowano w dniach 25-26 kwietnia 2023 roku w Bazylice Archikatedralnej w Gdańsku-Oliwie. Realizacja nagrania: Jakub Garbacz, Jędrzej Luciński.

Kreacja artystyczna Pana mgr. Błażeja Musiałczyka już od pierwszych taktów dzieła Franza Liszta przykuła moją uwagę. Sposób, w jaki Doktorant operuje czasem muzycznym, wzbudza uznanie. Budowanie napięć i utrzymywanie dramaturgii narracji muzycznej jest w pełni naturalne i niewymuszone. *Präludium und Fuge über B-A-C-H* Liszta (S. 260/2) przed grającym stawia przede wszystkim wyzwanie techniczne. W tym zakresie Doktorant zademonstrował błyskotliwą wirtuozerię, aczkolwiek we fragmencie od taktu 130 do 146 Doktorant wykonał figuracyjne przebiegi nadzwyczaj szybko, co spowodowało nieznaczne zakłócenie ich czytelności. Koncepcja registryjna jest w pełni przemyślana. Liczne crescendo i decrescenda odznaczają się płynną gradacją dynamiczną. Jeśli chodzi o łącznik pomiędzy Preludium a Fugą, to zasugerowałbym raczej oddzielenie tematu Fugi od motywu chromatycznego w taktach 81-82, chociażby poprzez dodanie łagodnego głosu 8' na początku tematu Fugi. Ciekawym kompromisem registryjnym jest zastąpienie nieistniejącej w dyspozycji oliwskich organów *Aeoliny 16' Nachthornem 16'* w takcie 103. Fragment, w którym pojawia się oznaczenie *poco a poco accelerando* (takty 215-243), Doktorant rozpoczął od szaleńczego wręcz tempa, nie pozostawiając sobie miejsca na stopniowe przyspieszenie. To spowodowało znaczne osłabienie dramaturgii. *Phantasie und Fuge über B-A-C-H* op. 46 Maxa Regeera to kolejna kompozycja wchodząca w skład kanonu literatury organowej. Fakturalna gęstość, emocjonalne bogactwo oraz wirtuozeria czynią to dzieło niezwykle trudnym pod względem wykonawczym. Po raz kolejny Pan mgr Błażej Musiałczyk wykazał się dojrzałością i pełnym zrozumieniem skomplikowanej materii muzycznej, jaką jest muzyka organowa Maxa Regeera. Doktorant w sposób przemyślany dozuje słuchaczowi ładunek emocjonalny, co jest szczególnie trudne w Fudze, w której agogiczna architektura wymaga od grającego wysokiego kunsztu wykonawczego. W tym

przypadku Doktorant sprostał zadaniu. Po raz kolejny registracja utworu jest właściwie bez zarzutu. Jedynie w taktach 47-48 kontrast dynamiczny pomiędzy manualami jest za mało uwypuklony, a pod koniec Fugi w taktach 164-167 oktawy w lewej ręce są nieczytelne. Zaletą Doktoranta jest przede wszystkim zrealizowanie intencji kompozytora na przestrzeni całego dzieła oraz umiejętność operowania dynamiką, co jest rzeczą niełatwą w przypadku organów w Oliwskiej Archikatedrze. *Introduktion, Passacaglia und Fuge über B-A-C-H* op. 150 (1931 r.) Sigfrida Karga-Elerta jest jednym z ostatnich utworów tego kompozytora. Doktorant nagrał nową wersję dzieła, przygotowaną przez Wolfganga Stockmeiera, wydaną w 2000 roku nakładem wydawnictwa *Musikverlag Mösseler*, Mainz. Zapewne głównym celem, jaki postawił sobie Doktorant, było oddanie subtelności barwowych i kolorystyki dźwiękowej objawiającej się w muzyce Karga-Elerta. Wybór organów w Oliwskiej Archikatedrze nie jest zatem przypadkowy w kontekście bogactwa brzmieniowego instrumentu. Paleta barw zaprezentowana przez Pana mgr. Błażeja Musiałczyka jest bardzo różnorodna, co świadczy o dobrym wyczuciu instrumentu, jak również zdolności w podejmowaniu autonomicznych decyzji. W szczególności ujęło mnie delikatne brzmienie fragmentu *L'istesso tempo* (takty od 276-352). Doktorant wykazał się po raz kolejny dobrą intuicją w zakresie frazowania. Na przestrzeni całego utworu dobór temp jest w przeważającej części właściwy i adekwatny do akustyki wnętrza, przez co czytelność gry nie jest zakłócona. Tym samym wszelkie niuansy artykulacyjne są przez Doktoranta zrealizowane.

Ocena opisu dzieła artystycznego

Opis dzieła artystycznego składa się ze wstępu, czterech rozdziałów, zakończenia, bibliografii, wykazu tabel i schematów, wykazu dyspozycji oraz wykazu zdjęć. Opis w pełni koresponduje z założonym celem artystycznym rozprawy doktorskiej, który jest zdefiniowany we Wstępie. W rozdziale pierwszym Doktorant szeroko omówił główne nurty panujące w muzyce organowej XIX i na początku XX wieku w odniesieniu do idei romantycznych. Została również poruszona tematyka związana z ewolucją budownictwa organowego w XIX wieku, która przyczyniła się do powstania nurtu symfonicznego w muzyce organowej. W rozdziale drugim Pan mgr Błażej Musiałczyk w sposób logiczny i szczegółowy dokonał analizy formalnej wybranych kompozycji, co świadczy o Jego wysokich kompetencjach z zakresu analizy dzieła muzycznego. W rozdziale trzecim Doktorant omówił aspekty wykonawcze nagranych przez siebie utworów. W ciekawy sposób nakreśla problematykę wykonawczą przez pryzmat

registracji, dynamiki, agogiki i akustyki, jednocześnie biorąc pod uwagę specyfikę brzmieniową niemieckiego instrumentarium organowego XIX wieku. W rozdziale czwartym Doktorant przedstawił rys historyczny organów w Archikatedrze Oliwskiej, opisując w sposób dokładny ingerencje organmistrzowskie dokonujące się na przestrzeni wieków. Ponadto, co jest rzeczą cenną, poruszył zagadnienia registryjne w odniesieniu do instrumentu, na którym nagrane zostały wybrane kompozycje. Na zakończenie Pan mgr Błażej Musiałczyk umiejętnie wyciągnął słuszne wnioski wynikające z treści poszczególnych rozdziałów. Doktorant wykorzystał w sposób prawidłowy dostępne źródła w języku polskim, niemieckim i angielskim, które są właściwie pogrupowane w bibliografii. Pod względem typograficznym opis dzieła nie budzi zastrzeżeń. Proporcje pomiędzy rozdziałami zostały zachowane. Opis pracy zawiera kilka błędów redakcyjnych i edytorskich:

- str. 15, „...Aristide Cavaille-Colla...” zamiast Aristide’a Cavallé-Colla,
- str. 20, „Sześć sonat Mendessohna-Bartholdy’ego”,
- str. 24, „Cała faza kończy się zdaniem odbiegającym w charakterze od poprzedni pomysłów”,
- spis treści, str. 46, „Itrouktion, ...”,
- str. 72, „Do czasu powstania wersji Stocmeiera...”,
- str. 76, „...organisty St. Sulipice”,
- na przestrzeni całej pracy Doktorant w odniesieniu do Liszta raz pisze Ferenc, a raz Franz,
- w kilku miejscach napisane jest „passacagli” zamiast „passacaglii,
- w niektórych miejscach brak spacji po numeracji przypisów,

Wymienione błędy nie deprecjonują jednak części opisowej pracy doktorskiej.

Konkluzja

Praca doktorska Pana mgr. Błażeja Musiałczyka, złożona z dzieła artystycznego i jego opisu, spełnia warunki określone w art. 13 ust. 1 Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki. Na uwagę zasługuje fakt,

że realizacja dzieła artystycznego we wnętrzu Archikatedry Oliwskiej jest pierwszym w historii tego instrumentu nagraniem wybranych utworów. Doktorant zaprezentował wysoki poziom wykonawczy, a także szeroką wiedzę teoretyczną. Tym samym wykazał umiejętność do samodzielnego prowadzenia pracy artystycznej i naukowej. Kandydat zrealizował założone przez siebie zagadnienie artystyczne, które stanowi twórczy wkład w rozwój dziedziny sztuk muzycznych.

Pracę doktorską Pana mgr. Błażeja Musiałczyka przyjmuję i wnioskuję o dopuszczenie jej do publicznej obrony.

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Bartosz Jankowski', written in a cursive style.